

Retningslinjer om ansvarlig indretning af liberale serviceerhverv og køreskoler i lyset af udbruddet af COVID-19

Disse retningslinjer vedrører liberale serviceerhverv, herunder tatovør-, piercing-, spa-, kropspleje-, skønheds- og massageklinikker, frisører og øvrige lokaler, hvor der leveres tjenesteydelser, som efter deres karakter indebærer tæt fysisk kontakt til kunder og solarier. Ligesom retningslinjerne også vedrører praktisk køreundervisning i skolevogne. For solarier gælder særlige retningslinjer jf. afsnittet herom.

Arbejdsgiverne inden for de liberale serviceerhverv og køreskoler har et stort ansvar ift. at sikre, at der på de pågældende arbejdspladser er taget initiativer til at sikre, at smittespredningen af covid-19 minimeres, og at behovet for god afstand mellem mennesker og fortsat skærpet fokus på hygiejne respekteres. En væsentlig forudsætning er i den forbindelse, at arbejdspladser og lokaler indrettes på en sådan måde, at risikoen for smittespredning minimeres. Dette er særligt relevant i en række liberale serviceerhverv, hvor der i en normalsituation ikke kan være den anbefalede afstand mellem udbyder og kunde som følge af ydelsens karakter. Arbejdspladserne bør derfor sikre, at den nødvendige kontakt til kunder kan ske på en måde, som minimerer risikoen for smittespredning.

Retningslinjerne er vejledende i forhold til, hvordan virksomhederne kan foretage en ansvarlig indretning i lyset af udbruddet af COVID-19, og ændrer ikke på virksomhedernes forpligtelser, som de er beskrevet i gældende lovgivning, herunder fx forsamlingsforbuddet og de gældende krav til lokaler, hvortil offentligheden har adgang (jf. de gældende bekendtgørelser.) samt i arbejdsmiljølovgivningen. Der er alene i retningslinjerne anvendt ”skal”, når der er tale om lovkrav, som er strafbare ikke at overholde.

Dog påhviler der den enkelte virksomhed et stort ansvar for at efterleve retningslinjerne. Erhvervslivets og lønmodtagernes organisationer har ligeledes et stort ansvar for at deres medlemmer efterlever retningslinjerne.

Sundhedsmyndighedernes anbefalinger samt nedenstående hensyn følges med henblik på både at mindske risikoen for smittespredning og samtidig skabe tryghed for kunder og medarbejdere. Arbejdstilsynet vejleder endvidere virksomhederne.

Sundhedsstyrelsens anbefalinger om forebyggelse af smittespredning omfatter blandt andet håndhygiejne, kontaktpunkter, hostetikette, fysisk afstand og reduceret kontakt og barrierer. Anbefalingerne ligger til grund for retningslinjerne for ansvarlig indretning af liberale serviceerhverv. Ændringer i Sundhedsstyrelsens anbefalinger om forebyggelse af smittespredning i forbindelse med COVID-19 vil kunne indebære ændringer i retningslinjerne nedenfor. Virksomheder m.v. bør løbende følge udviklingen, herunder ændringer i udmeldinger og retningslinjer.

Tilrettelæggelse af arbejdet

- Arbejdet bør tilrettelægges, så det er muligt at have forskudte/udvidede åbnings- og mødetider for at undgå, at for mange ansatte er på arbejde på samme tid, og af hensyn til at nedsætte kundetætheden. Arbejdstiden skal i øvrigt tilrettelægges inden for rammerne af relevant lovgivning, kollektive overenskomster mv.
- Virksomheden bør gennemgå sine processer for specifikke kundeydelser, så man mindsker tiden med tæt kontakt mellem medarbejder og kunde.
- For personer der er i øget risiko for at blive alvorligt syge, hvis de får COVID-19, anbefales det, at ledelsen i dialog med den enkelte medarbejder laver en konkret og individuel vurdering med afsæt i Sundhedsstyrelsens retningslinjer på området. Der henvises til Sundhedsstyrelsens til enhver tid gældende vurdering af personer i øget risiko.
- Arbejdsgiverne opfordres til at inddrage medarbejderne i planlægningen af de konkrete tiltag. Arbejdsgiveren skal som led i samarbejde om sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen inddrage medarbejdere i planlægningen af tiltag med betydning herfor. Hvor der findes en arbejdsmiljøorganisation, skal det ske med inddragelse af denne.

Indretning af arbejdspladsen

- Lokaler, hvortil offentligheden har adgang, skal så vidt muligt indrettes på en måde, at smittefare minimeres, og der kan holdes afstand. Den enkelte virksomhed fastlægger egne retningslinjer for ophold i lokalerne eksempelvis ved at sprede medarbejderne og kunderne over flere lokaler, arbejde i skiftehold mv., adfærdsregulerende indretninger og tiltag (nudging) samt praktiske foranstaltninger, der understøtter, at der holdes afstand, fx tydelig afstandsmarkering.
- Der må maksimalt tillades adgang for 1 kunde eller besøgende eller deltager pr. 4 m² gulvareal, hvortil der er offentlig adgang.
 - Dog er indført et særligt kvadratmeterkrav på 2 m² gulvareal pr. kunde, besøgende eller deltager i lokaler, hvor disse i det væsentlige sidder eller ligger ned.
- Der bør som minimum være 1 meters afstand mellem kundernes placering, hvor kunder, besøgende eller deltagende i overvejende grad sidder ned.
- Fælles kontaktpunkter bør identificeres og markeres, fx dørhåndtag og trykknapper og det overvejes at fjerne ikke-nødvendige kontaktpunkter samt skifte til kontaktløs betjening.
- Eventuelle venteværelser eller lignende bør lukkes eller indrettes, så det er muligt at holde minimum 1 meters afstand.
- Magasiner/blade, legetøj og lignende fjernes.
- For praktisk køreundervisning bør der ikke være mere end én elev og én kørelærer pr. skolevogn.
- Eventuelle køkkener, frokoststuer eller kantiner bør indrettes hensigtsmæssigt, herunder sikring af tilstrækkelig afstand mellem borde i spiseafdeling og afstandsmarkering ved betalingsstationer. Indretningen bør tage højde for, at der ikke opstår kødannelse.
- Ved buffetservering bør der være særlig fokus på kontaktflader, herunder om der med fordel kan anvendes personlige redskaber, engangsredskaber eller portionsskåle ved selvservering.

- Der bør indendørs sikres god og hyppig udluftning og recirkulation af luft i ventilationssystemer bør så vidt muligt undgås.

Krav om Coronapas

For at forebygge og inddæmme udbredelse af covid-19 skal kunder, besøgende og lignende til liberale serviceerhverv og køreskoler kunne forevise et coronapas ved ankomst til et lokale eller en lokalitet. For køreskoler gælder det tilsvarende for ankomst til bil til eksempelvis praktisk køreundervisning. Coronapasset skal forevises til personale eller andre personer tilknyttet lokalet eller lokaliteten ved første naturlige kontakt mellem kunde og personale i umiddelbar forlængelse af ankomst. Det kan f.eks. være, når man som kunde i en frisørsalon eller massagesalon bliver modtaget af personalet, efter man har indfundet sig i salonen/klinikken.

- Ved et Coronapas forstås dokumentation for en af følgende (se note):
 1. Et negativt resultat af en covid-19-test, der er højst 72 timer gammel regnet fra tidspunktet, hvor testen er foretaget.¹
 2. Et positivt resultat af en covid-19-test, der er mindst 14 dage og højst 12 uger gammel regnet fra tidspunktet, hvor testen blev foretaget.
 3. Et gennemført vaccinationsforløb mod covid-19.²
- Dokumentation for coronapas kan foreligge både i papirformat og elektronisk.
- Navnet på indehaveren af coronapasset skal svare til navnet på personens **medbragte** pas, kørekort, sundhedskort eller andet offentligt udstedt identitetskort
- Der må alene tillades adgang til kunder, besøgende og lignede, der kan forevise et gyldigt coronapas. Såfremt der ikke kan fremvises et gyldigt coronapas, kan der ske bortvisning.
- Kravet om coronapas gælder ikke for følgende:
 1. Børn under 15 år.
 2. Personer der af medicinske årsager ikke bør få foretaget en COVID-19 test,
 3. Personer, der som følge af en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse ikke bør få foretaget en covid-19 test.
- Til undtagelse for coronapas efter pkt. 1 kan dokumentation vises i form af sundhedskort eller anden offentlig udstedt identifikationskort, hvoraf navn og alder fremgår. Undtagelse efter pkt. 2-3 kan ske på baggrund af en vurdering af troværdigheden af kundens udsagn.
- Kravet om coronapas gælder ligeledes ikke ved ankomst til ubemandede solarier jf. afsnittet herom.
- For personale ved liberale serviceerhverv og køreskoler gælder en anbefaling om at lade sig teste mindst 1 gang om ugen.
 - Ved **positivt svar fra hurtigtest**: der bør igangsættes selvisolation, jf. Sundhedsstyrelsens retningslinjer. Derudover bør der reageres på positive testresultater i relation til kontaktopsporing. Personer med positive antigenest/hurtigtest bør få foretaget en opfølgende PCR test hurtigst

¹ Ved en covid-19-test forstås en test, der er foretaget efter som en PCR-test eller en antigenest/hurtigtest.

² Et vaccinationsforløb mod covid-19 anses for gennemført 14 dage efter den afsluttende dosis.

muligt og dette bør der rådgives om af firmaet/myndigheden, der har udført antigentesten/hurtigtesten. Såfremt PCR-testen er negativ, og personen ikke har symptomer, skal selvisolation og kontaktopsporing afsluttes.

- Sundhedsstyrelsens generelle anbefalinger for brug af hurtigtest findes [her](#).
- Såfremt ansatte pålægges test af arbejdsgiveren, skal dette så vidt muligt gennemføres i den ansattes sædvanlige arbejdstid. Er det ikke muligt at gennemføre en pålagt test i den ansattes sædvanlige arbejdstid, skal den ansatte kompenseres økonomisk for den tid, der bruges på testen. Endvidere skal den ansatte have dækket eventuelle rimelige udgifter, der afholdes i forbindelse med gennemførelsen af en pålagt test. Der henvises til lov om arbejdsgiveres adgang til at pålægge lønmodtagere at blive testet for covid-19 m.v.
- Fysiske og juridiske personer, herunder offentlige myndigheder, der har rådighed over lokaler eller lokaliteter skal opfylde følgende krav:
 1. Der skal i eller ved lokalerne og lokaliteterne opsættes informationsmateriale om kravet om coronapas samt bortvisning ved manglende dokumentation.
 2. Der må alene tillades adgang for kunder, besøgende og lignende, der overholder kravet om coronapas jf. dog de oplyste undtagelser.

Manglende overholdelse af krav om coronapas

- Med bøde straffes den, der overtræder
 - 1) manglende opsætning af informationsmateriale om kravet om coronapas og bortvisning samt
 - 2) ikke sikrer der alene tillades adgang for kunder, besøgende og lignende, der overholder kravet om coronapas jf. dog undtagelserne herfor.
- Med bøde straffes den, der ikke forlader lokaler og lokaliteter m.v. efter at være blevet bortvist.
- Der kan pålægges selskaber m.v. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens kapitel 5.

Krav om brug af mundbind eller visir

- For at forebygge og inddæmme udbredelse af covid-19 skal kunder, brugere, tilskuere og lignende på 12 år og derover have tildækket mund og næse ved brug af mundbind eller visir, når de befinder sig i følgende lokaler, som fysiske og juridiske personer, herunder offentlige myndigheder, råder over, og hvortil offentligheden har adgang:
 1. Tatovør-, piercing-, spa-, kropspleje-, skønheds- og massageklinikker, frisører og øvrige lokaler, hvor der leveres tjenesteydelser, som efter deres karakter indebærer tæt fysisk kontakt til kunder, og solarier
 2. Køreskoler, der gennemfører teoretisk og praktisk køreundervisning,
- Mundbind eller visir kan fjernes helt eller delvist, hvis der er en anerkendelsesværdig årsag til det, herunder i følgende situationer:
 1. Under kortvarig indtagelse af mad og drikke, såfremt dette er tilladt i henhold til ordensregler for det pågældende sted.
 2. Under indtagelse af medicin.
 3. Under samtale med personer, der mundaflæser

4. Hvis mundbindet eller visiret giver vejtrækningsbesvær eller kvælningssymptomer.
 5. Hvis politiet skal foretage identifikation.
 6. Hvis børn og unge eller personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse af forskellige årsager skal trøstes eller bliver skræmt over brugen af mundbind eller visir.
 7. Under behandlinger eller modtagelse af serviceydelser, som forudsætter, at ansigtet ikke er dækket.
- Kravet om mundbind eller visir gælder ikke for undervisere, medarbejdere og andre personer, der er tilknyttet en køreskole eller prøvested ved køreskoler, som ikke har kontakt til andre personer eller opholder sig i et aflukket rum eller bag en afskærmning, hvortil de øvrige personer ikke har adgang.
 - Kravet om mundbind eller visir gælder ikke for undervisere m.v. på køreskoler, som den pågældende dag underviser to eller færre hold, når de gennemfører undervisning eller uddannelsesaktiviteter i holdlokaler.

Særligt om solarier

- Ubemandede solarier/solcentre kan åbne uden krav om kunders fremvisning af coronapas. Følgende forudsætninger bør dog efterleves:
 - Skiltning af oplysninger om maksimalt antal personer i lokalerne.
 - Skiltning af oplysninger om ikke at gå ind, hvis man har symptomer, er nær kontakt eller er påvist smittet med ny coronavirus.
 - Kunder bør informeres om at vente uden for virksomheden, hvis alle maskiner er i brug, for at undgå kødannelse.
 - Kunder bør benytte mundbind i gang- og fællesarealer i solcenteret/ virksomheden, hvor de kan møde øvrige kunder.
 - Der bør skiltes med, at kunder bør holde den anbefalede afstand til hinanden.
 - Kunder bør fx gennem tydelig skiltning på relevante sprog gøres opmærksom på, at solarier og andre fælles kontaktpunkter ikke rengøres af personale mellem brug, og at kunden selv forventes at gøre rent før og efter brug af faciliteterne.
 - Der bør være rigeligt rengøringsmiddel til stede ved alle maskiner, samt en rengøringsvejledning til, hvordan maskinen rengøres effektivt.
 - Det bør for så vidt muligt sikres hyppigt luftskifte i lokalerne fx ved mekanisk ventilationssystem, hvor der tages ny luft ind, og recirkulation for så vidt muligt undgås.
 - Der bør være hånddesinfektionsmiddel/mulighed for håndvask med vand og sæbe til stede ved indgangen og ved alle maskiner.
- Der kan med fordel gøres brug af online booking for at mindske risiko for sammenstimling og kødannelse ved/i virksomheden
- Der kan med fordel etableres et system for kontaktoplysninger og oplysninger om, hvornår en kunde har befundet sig i lokalerne, som kan understøtte smitteopsporing hvis der skulle identificeres uopdaget smitte blandt kunderne
- Der kan med fordel opfordres til at kunderne downloader og aktivt bruger myndighedernes smart-phone-app ("Smitte | Stop").

- Alle solarier/solcentre og virksomheder, der udbyder solarie som service, som er bemandede med personale i åbningstiden skal følge de krav, der stilles til øvrige liberale serviceerhverv, herunder gældende krav til fremvisning af coronapas inden kunden kan opnå adgang til de services, som udbydes, herunder solarie. Personalet bør foruden kontrol af coronapas bidrage til forebyggelse af kontaktsmitte ved jævnlig rengøring af fælles kontaktpunkter som dørhåndtag mv.

Adfærd og hygiejne

- Alle medarbejdere og andre personer, der er tilknyttet virksomheden, skal oplyses om og overholde Sundhedsstyrelsens anbefalinger om god hygiejne og hensigtsmæssig adfærd. Anbefalingerne offentliggøres af Sundhedsstyrelsen.
- Sociale arrangementer på eller i tilknytning til arbejdspladsen bør aflyses.
- Alle medarbejderne vasker hænder grundigt med sæbe eller benytter hånddesinfektion (for de alkoholbaserede mindst 70 pct. v/v alkohol svarende til ca. 63 pct. w/w) før og efter hver kunde, foruden på øvrige almene håndvasketidspunkter. Arbejdsgiveren skal forebygge, at medarbejderne udvikler hudlidelser, når fx håndsprit anvendes i udførelsen af arbejdet. Arbejdstilsynet anbefaler, at arbejdsgiveren i de situationer stiller fugtighedscreme til rådighed for medarbejdere.
- Kunder bør så vidt muligt vaske hænder eller bruge hånddesinfektion (for de alkoholbaserede mindst 70 pct. v/v alkohol svarende til ca. 63 pct. w/w) inden de betjenes.
- Der skal så vidt muligt være vand og flydende sæbe eller hånddesinfektion (for de alkoholbaserede mindst 70 pct. v/v alkohol svarende til ca. 63 pct. w/w) tilgængeligt for alle ansatte og kunder. Der bør ikke være fælles håndklæder, men i stedet engangshåndklæder.
- Vasketøj, som for eksempel håndklæder, sikres kemisk eller termisk desinfektion eller vaskes ved 60 grader, hvis almindelig vaskemaskine.
- De ansatte bør, hvor muligt, anvende redskaber, der er forbeholdt den enkelte medarbejder, og arbejdspladsen bør have en plan for rengøring og desinfektion af fællesredskaber.
- Der bør ske en grundig rengøring af redskaber, der har været i kontakt med kunden efter hver endt behandling.
- Virksomheden bør udarbejde en plan for rengøring og desinfektion (efter en konkret vurdering) og bør sikre grundig rengøring af fælles kontaktpunkter, herunder med særligt fokus på håndtag, gelænder, lyskontakter, bordoverflader, behandlingsrum, kasseapparater, dankortterminaler, computere og tablets, som hyppigt berøres af mange.
- Toiletter (både kunde- og medarbejdertoiletter) rengøres grundigt og mindst en gang dagligt og oftere ved mange besøgende (hyppighed efter en konkret vurdering), alle berøringsoverflader afvaskes og kontaktpunkter desinficeres.
- Der sikres rengøring af den enkelte arbejdsstation, når en medarbejder/kunde forlader arbejdsstationen, og en anden medarbejder/kunde skal overtage denne.
- I forbindelse med praktisk køreundervisning, bør de anvendte køretøjer, herunder køretøjer på lukkede pladser, rengøres grundigt hver gang et køretøj overdrages til en anden underviser eller elev.

Håndtering af sygdom og symptomer

- Ansatte med symptomer på COVID-19 bør ikke møde på arbejde og bør følge [Sundhedsstyrelsens retningslinjer for personer, der har symptomer på COVID-19](#). Der bør ske rengøring af en syg medarbejders arbejdsstation umiddelbart efter identifikation af sygdom. Ansatte må efter et sygdomsforløb først møde på arbejde igen 48 timer efter symptomer er ophørt.
- Ansatte, der har haft kontakt med en person med påvist COVID-19, anbefales at følge [Sundhedsstyrelsens retningslinjer for ”nære kontakter”](#).
- Ved påvisning af tilfælde bekræftet med COVID-19 vil den smittede blive kontaktet af Styrelsen for Patientsikkerhed, der hjælper med at identificere, kontakte og informere nære kontakter til den smittede. Hvis Styrelsen for Patientsikkerhed vurderer, at der skal ske bredere kontaktopsporing, vil de kontakte ledelsen for virksomheden.
- Ledelsen bør sikre, at der i virksomhederne foreligger en instruks for håndtering af ansatte med symptomer på COVID-19.
- Lokale smitteudbrud kan være centreret ét sted, fx på en arbejdsplads, mens der i andre tilfælde kan være flere små mikroudbrud i lokalsamfundet. Hvilke tiltag, der vurderes nødvendige, afhænger den konkrete lokale situation. I tilfælde af lokale smitteudbrud henvises virksomheden derfor til at orientere sig hos den pågældende kommune.
- Ekstraordinære midlertidige tiltag for at sikre effektiv smitteinddæmning lokalt såvel som nationalt kan forekomme og skal følges forud for disse retningslinjer.

Informationsindsats

- Der skal i eller ved lokaler, hvortil offentligheden har adgang, opsættes informationsmateriale om, at personer, der har symptomer på COVID-19, bør isolere sig i hjemmet, og om god hygiejne og hensigtsmæssigt adfærd i det offentlige rum. Informationsmaterialet offentliggøres af Sundhedsstyrelsen.
- Der kan opfordres til at downloade og aktivt bruge myndighedernes smartphone-app (”Smitte | Stop”).
- For officielle skilte fra myndighederne henvises til informationsmateriale på coronasmitte.dk. Materialet kan findes [her](#).

I det omfang det er muligt, anbefales de liberale serviceerhverv og køreskoler endvidere at overveje:

- At alle indledende samtaler, kontakter mv. foretages på afstand, og den uundgåelige tætte kontakt reduceres i tid og omfang, samt afbrydes når der ikke længere er behov.
- At hvor tæt kontakt er uundgåelig, bør særligt længerevarende ansigt-til-ansigt kontakt undgås. Det kan f.eks. ske ved at tatovøren, der skal skuldertatovere, beder personen vende ansigtet bort og man kan sidde forskudt. Hos f.eks. frisører eller massører kan man bede kunden vende hovedet nedad på briks eller udføre hårklipping fra kundens ryg.
- I situationer, hvor ansigt-til-ansigt kontakt indenfor 1 meter ikke kan undgås, bør der opsættes en fysisk barriere mellem personale og kunde/klient. Hvor muligt kan dette være en skærm af plastic eller glas, fx ved en betalingsdisk eller hvor der skal gives tæt kundevejledning. Hvor det ikke er muligt, fx ved kosmetisk behandling i ansigtet, bør personalet anvende et ansigtsdækkende visir eller et mundbind. Dette kan især overvejes ved ansigt-til-ansigt kontakt

af over 15 minutters varighed, som f.eks. ved udførelse af ansigtsbehandlinger, eller hvor opgavevaretagelsen indebærer korterevarende ansigt-til-ansigt kontakt med mange forskellige personer på en arbejdsdag.

- Opfordring til kunder om at møde op alene.
- Skiltning med max antal kunder i lokalerne.
- Afstandsmarkeringer i lokalerne på gulvet.
- Opfordring til kunderne om at benytte hele åbningstiden, så kunderne spredes.

Arbejdstilsynet og Sundhedsstyrelsen vil løbende vejlede og kommunikere om den faktiske udmøntning af ovenstående retningslinjer.

Arbejdstilsynet og Sundhedsstyrelsen vil løbende identificere og kommunikere om cases og best practices, som kan gøre retningslinjerne så praktisk anvendelige som muligt.

Yderligere information

Som virksomhed kan du også kontakte hotlinen for virksomheder på 7220 0034, der kan henvise til rette myndighed. Se også [virksomhedsguiden.dk](https://www.virksomhedsguiden.dk)

Find Arbejdstilsynets informationsmateriale [her](#)

Find Sundhedsstyrelsens anbefalinger [her](#)

Kontakt Arbejdstilsynet for yderligere vejledning om en generel forsvarlig indretning af arbejdspladsen på: 7012 1288.

Kontakt den myndighedsfælles hotline på 7020 0233 angående generel information om myndighedernes anbefalinger og retningslinjer om COVID-19. Se også [coronasmitte.dk](https://www.coronasmitte.dk)